

Handläggare
Carolina Hillerdal Ljungqvist (Mk)
Miljökontoret
Kommunekolog
carolina.hillerdal@sodertalje.se

Mottagare
Miljönämnden

Remiss om inrättande av kommunalt naturreservat för Farstanäs

Kontorets förslag till nämnden

1. Miljönämnden beslutar att sända förslag om att inrätta kommunalt naturreservat för Farstanäs på remiss.
2. Miljönämnden beslutar att remisstiden ska vara 22 juni - 14 september 2022.
3. Miljönämnden beslutar att remisshandlingarna; Förslag till beslut om Farstanäs naturreservat och förslag till skötselplan för Farstanäs naturreservat föreläggs berörda sakägare (markägare och innehavare av särskild rätt), berörda myndigheter och kommunala nämnder.

Sammanfattning av ärendet

Ett förslag till kommunalt naturreservat för Farstanäs har tagits fram. Förslaget ska skickas på remiss till kommunala nämnder, kommundelsnämnder, berörda myndigheter, sakägare (markägare och innehavare av särskild rätt).

Farstanäs naturreservat bildades 1967 av länsstyrelsen i Stockholms län på begäran av Södertälje kommun, med syfte att *säkra ett för bad och rörligt friluftsliv värdefullt område*. Motivet till att bilda ett nytt naturreservat är dels att stärka skyddet för biologisk mångfald och värdefull kulturmiljö i området, dels att möjliggöra utveckling för Farstanäs camping inom tydliga ramar.

Förslaget innebär att naturskyddet stärks i naturreservatet och att naturreservatets syfte utökas med skydd för områdets biologiska mångfald och värdefull kulturmiljö, samt att föreskrifterna och den geografiska avgränsningen förtydligas för campingens möjligheter till utveckling. Förslaget omfattar nya föreskrifter, vissa förändringar av naturreservatets gränser, beslutskarta zonindelning samt en skötselplan och karta med indelning i skötselområden. Ändring av reservatsgränsen föreslås där gränsen vid havsstranden dras i vattenområdet i enlighet med naturvårdsverkets rekommendationer. En avstyckad, torpfastighet i nordvästra delen av reservatet föreslås undantas från reservatet, vilket innebär att reservatet upphävs i denna del.

Remisshandlingarna kommer även att finnas tillgängliga på kommunens hemsida.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, 2022-05-31

Samrådshandlingar:

- Förslag till beslut om inrättande av Farstanäs naturreservat, 2022-05-31
- Bilaga 1 till beslut: Förslag till skötselplan för Farstanäs naturreservat, 2022-05-31
- Bilaga 2 sammanfattning av förändringar i reservatsföreskrifter, 2022-05-31

Ärendefördjupning

Farstanäs naturreservat bildades 1967 av länsstyrelsen i Stockholms län på begäran av Södertälje kommun, med syfte att *säkra ett för bad och rörligt friluftsliv värdefullt område*. Södertälje kommun hade tidigare köpt in fastigheterna för att säkra ett friluftsområde för kommunens invånare och är förvaltare av reservatet. I samband med inrättande av naturreservatet inrättades även Farstanäs camping och havsbad. Beslutet från 1967 reglerar möjligheten att bygga i reservatet men ger ett mycket svagt skydd för naturvärden inom reservatet. Samtidigt är det oklart i vilken omfattning campingen kan byggas ut. Miljökontoret har därför sett det som mycket prioriterat att arbeta fram ett nytt förslag till beslut som ger skydd åt naturmarken och tydliggör möjligheten att utveckla campingområdet och friluftslivet i området.

Miljökontoret har sedan 2014, då reservatsförvaltningen flyttades från tekniska nämnden till miljönämnden, arbetat för ett kommunalt övertagande av naturreservatet, och fört en dialog med länsstyrelsen, som är positiva till detta. Sedan 2014 har miljökontoret gjort stora satsningar på upprustning av friluftsanordningar som leder och skyltning, samt utfört omfattande restaureringar av hagmarker och jätteträsmiljöer genom prioriteringar i naturvårdens driftbudget och med tillskott från statliga medel så som LONA-bidrag. Underlag för nytt beslut och en ny skötselplan togs fram under 2015. 2016 antog miljönämnden skötselplanen för området som förvaltningsplan för skötselns inriktning. Skötselplanen kunde inte beslutas i enlighet med 3 § Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. eftersom den inte har stöd i det gällande reservatsbeslutet, men har sedan dess gällt som förvaltningsplan för området. Reservatsbildningen har dock vilat i avvaktan på tre andra processer inom Farstanäs; detaljplan för Farstanäs Camping, utredning om Farsta Gård samt länsstyrelsens tillsyn av olovligt byggande på campingområdet.

Sedan hösten 2021 har kommunen återtagit driften av campingområdet, länsstyrelsens tillsynsärende är avslutat, campingen är avstädad och Farsta gård ligger kvar i kommunal ägo. Därmed kunde arbetet med ett nytt naturreservatsbeslut återupptas under hösten 2021. Parallellt pågår arbete med att ta fram en granskningshandling för detaljplanen för campingområdet, samt en vision för utveckling av campingområdet. Zonindelning och föreskrifter för reservatet har harmoniserats med detaljplanen, men reservatsföreskrifterna ger en lite större flexibilitet inom detaljplaneområdet för att ge en viss flexibilitet för campingen i framtiden. Detaljplanen är planerad att beslutas för granskning i Järna kommunaldelsnämnd 30 augusti 2022 och ställas ut för granskning under hösten 2022.

Förändringar gentemot gällande naturreservatsbeslut

Motiven till att revidera reservatsbeslutet och att bilda ett kommunalt naturreservat för området är flera. Det är dels för att öka skyddet av områdets naturmiljöer och anpassa föreskrifter efter kulturmiljöinventeringen samt dels för att tydliggöra och underlätta för utveckling av campingen med tillhörande gång- och cykelväg, ledningar m.m.

Ökat skydd för naturmarken och kulturmiljön

- Nuvarande reservatsbeslut ger svagt skydd åt biologisk mångfald i området. Miljökontoret föreslår att reservatets syfte utökas till att även skydda och stärka biologisk mångfald och värdefulla kulturmiljöer vid Farsta gård. En utveckling av reservatets föreskrifter föreslås så att dessa ger ett starkare skydd för biologisk mångfald och kulturmiljöer.

Utveckling av campingen

- Nuvarande reservatsbeslut är otydligt vad gäller campingens möjligheter att utvecklas. Miljökontoret föreslår att reservatsföreskrifterna förtydligas för campingen, så att campingens geografiska avgränsning och ramar blir tydligare, samtidigt som campingen tillåts att utvecklas. Föreskrifterna och zoner av reservatsområdet för campingen harmonieras med detaljplanen

som utformas för campingen och kopplas till zonindelning av reservatet med tillhörande föreskrifter. Inom campingområdet, zon 1c, föreslås max 60 övernattingsstugor samt restaurang, vandrarhem och poolområde kunna byggas. Inom badområde, zon 1c, föreslås även servicebyggnader som bastu, förråd och omklädningsrum kunna tillkomma efter miljönämndens tillstånd.

Zonindelning

- Föreskrifterna knyts till zonindelning i beslutskartan för att tydliggöra i vilka delar av området byggnader kan tillåtas. Zon 1a stämmer i huvudsak överens med detaljplanen men är utökad på två ställen vid befintliga byggnader som ligger utanför detaljplan. Zon 1c omfattar badområde och klippta ytor ned till surf/hundbadstranden i öster.

Förändrade gränser

I naturreservatets nordvästra del finns en mindre torpfastighet, Farsta 1:33, som styckades av 1993 och ägs privat. Naturreservatet föreslås att upphävas för denna fastighet på grund av att den inte är tillgänglig för allmänheten. Att låta fastigheten vara kvar inom reservatet skulle innebära behov av beslut om undantag från många av reservatsföreskrifterna. Miljökontoret anser att det saknas motiv för att reservatsbeslutet ska gälla inom fastigheten. Fastigheten omnämns i kulturmiljöinventeringen som det enda kvarvarande dagsverkstorpet som tidigare tillhörde Farsta gård. Upphävande av reservatet för denna fastighet har stämts av med stadsantikvarien som inte har invändningar.

Naturreservatet föreslås utvidgas i vattenområde för att anpassa gränsdragningen enligt naturvårdsverkets riktlinjer, pga att strandlinjen kan förändras över tid. Under 2020 inventerades den inre delen av Vaskhusviken utanför naturreservatet samt en del av viken vid badstranden. Inventeringen visade på påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3) med kransalgs- och hårsärvsängar av betydelse som lek- och uppväxtområden för fisk. Enligt rapporten från inventeringen bör muddring undvikas för att det kan påverka bottenvegetationen negativt. Förbud mot muddring i vattenområdet föreslås därför för vattenområdet i föreskrifterna.

Särskilda utredningsuppdrag från miljönämnden 2016

Miljökontoret fick i uppdrag av miljönämnden att utreda ekologisk odling av åkermarken samt inrättande av natur- och kulturresevat i samband med att förslaget till skötselplan för naturreservatet antogs som förvaltningsplan 2016. (MN 2016-12-06)

Ekologisk odling av åkermarken

Frågan har stämts av med mark- och fastighetskontoret. När nytt arrendeavtal skrivs är avsikten att styra mot ekologisk odling i enlighet med Södertälje kommuns odlingsstrategi. Det går dock inte att införa krav på ekologisk odling i dagsläget, då det inte är ett krav i dagens arrende och det är en omställningsperiod för att ställa om från konventionell till ekologisk odling. I förslaget till naturreservat och skötselplan beskrivs att odlingen av åkermark ska styras mot ekologisk odling när så är möjligt. Om åkermarken ställs om till ekologisk odling finns möjlighet att revidera reservatsföreskrifterna för ekologisk odling. Kemiska bekämpningsmedel förbjuds i övriga delar av reservatet.

Natur- och kulturresevat

Natur- och kulturresevat regleras av miljöbalkens 7 kap, §§ 4 - 8 för naturreservat. För kulturresevat gäller miljöbalken 7 kap, § 9 men även §§ 7 - 8. Naturreservat bildas med syfte biologisk mångfald och/eller friluftsliv och kan omfatta såväl värdefulla natur- som kulturmiljöer. Enligt riksantikvarieämbetet ska kulturresevat användas när kulturmiljön är det huvudsakliga skälet för att ett område ska skyddas

och ses som ett komplement till bestämmelserna om naturreservat och kulturmiljölagens regler. Samma område bör inte omfattas av dubbla skydd, alltså bör den ena skyddsformen användas.

Värdefulla kulturmiljöer finns i Farstanäs naturreservat och är beskrivna i "Inventering av kulturmiljöer i Södertälje". Farsta gård med omkringliggande gårdsmiljö och ekonomibyggnader samt odlingslandskapet utgör en värdefull kulturmiljö, varför kulturresevat skulle kunna passa för området.

Det ursprungliga syftet med Farstanäs naturreservat är att *"säkra ett för bad och rörligt friluftsliv värdefullt område"*. Miljökontoret anser att skyddsformen naturreservat ska behållas, eftersom det ursprungliga och huvudsakliga syftet är att skydda området för friluftsliv och utveckling av campingområdet. I förslaget utökas syftet till att omfatta även värdefulla natur- och kulturmiljöer och föreskrifterna anpassas till kulturmiljöinventeringens rekommendationer. Kultur - och fritidskontoret ska under 2022 utreda kostnader för revidering av kulturmiljöinventeringen och utredningar för detta kan komma att göras under 2022 - 2023. När fördjupade utredningar av kulturmiljön vid Farstanäs har utförts finns möjlighet att ytterligare lyfta områdets kulturmiljöer.

Ansvarsfördelning förvaltningsansvar

Farstanäs naturreservat samförvaltas idag mellan Miljönämnden/ Miljökontoret och Tekniska nämnden/ Samhällsbyggnadskontoret.

Förvaltningen fördelas idag enligt nedan och föreslås fortsatt förvaltas med samma fördelning när det nya naturreservatsbeslutet träder i kraft, Finansieringen av förvaltningen fördelas efter förvaltningsansvar på respektive nämnd.

Miljönämnden/Miljökontoret

- Naturmark (Skötselområden 3: Hagmark, 4: Skogsmark, 5: Vattenområde)
- Tillsyn naturreservatsföreskrifter
- Avtal med djurhållare om bete i hagmarkerna
- Ansvar för skyltning, gränsmarkering, friluftsanordningar (rörligt friluftsliv)

Tekniska nämnden/Mark och fastigheter

- Åkermark (Skötselområde 6)
- Camping- och badområde inkl bryggor (Skötselområde 1)
- Farsta gård, samtliga tillhörande byggnader och gårdsytor samt alléer? (skötselområde 2)
- Arrenden och upplåtelser avseende camping, byggnader, åkermark mfl verksamheter i området
- Tillsyn camping utifrån arrendeavtal
- Vaghållning samtliga vägar utom väg till Nästappan (Håknäs GA:6)

Håknäs GA:6 (Vägen till Nästappan från avfart från Farstanäsvägen)

Samfällid väg enligt lantmäteribeslut. Reservatsförslaget påverkar inte förvaltningen av denna väg.

Väg 525

Väg 525 ägs av Trafikverket. Vägen och vägområdet ingår inte i reservatsförvaltningen.

Tidplan under 2022 för beredning av naturreservatsbeslutet

Ärendet föreslås beredning och beslut enligt tidplan nedan för att möjliggöra för upprustningen av campingområdet under våren 2023. I samband med att Södertälje kommun beslutar att inrätta naturreservatet ansöker kommunen till länsstyrelsen om upphävande av det gamla naturreservatsbeslutet. Det nya beslutet börjar gälla efter att det har vunnit laga kraft samt under förutsättning att länsstyrelsens beslut att upphäva det gamla reservatsbeslutet har vunnit laga kraft.

14 juni	Miljönämnden beslutar om samråd om förslag till reservatsbeslutet
22 juni -14 sep	Samrådstid
15 sep -21 sep	Samrådsredogörelse samt revidering av förslag
4 okt	Beslut om förslag till naturreservat i miljönämnden
28 okt	Beslut om förslag till naturreservat i kommunstyrelsen
7 el 28 nov	Beslut i kommunfullmäktige om att inrätta naturreservatet. I samband med beslutet ansöker kommunen till länsstyrelsen om upphävande av det gamla reservatsbeslutet.

Beslutet vinner laga kraft när överklagandetiden (3 veckor) har löpt ut, under förutsättning att länsstyrelsens gällande beslut om Farstanäs naturreservat är upphävt och att det beslutet har vunnit laga kraft. En förutsättning för att beslutet om naturreservat ska vinna laga kraft är även att det inte strider mot detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen.

Samberedning

Ärendet har stämts av med projektgruppen för Farstanäs camping samt projektledningen för detaljplanen för Farstanäs camping. Möten har hållits med länsstyrelsen för vägledning.

Parallellt med framtagande av förslag till reservatsbeslut och skötselplan pågår arbete med revidering av detaljplanen för Farstanäs camping, som var ute på samråd under 2014 och planeras att beslutas för granskning i Järna kommunfullmäktige 30 augusti 2022.

Det finns även en projektgrupp för utvecklingen av Farstanäs camping som leds av samhällsbyggnadskontoret, där miljökontoret deltar sedan i maj 2021. Frågor som rör campingen och reservatet har kontinuerligt stämts av i denna grupp. Frågor om arrenden och markägande, kulturmiljö, vägar m.m. har stämts av med mark- och fastighetsenheten, trafikkontoret och stadsantikvarien.

Övriga frågor

Järna kommunfullmäktige framförde i remissvaret till Grönstrategin att ett naturum borde utredas vid Farstanäs. Frågan är inte utredd vidare men bör kunna samordnas med utveckling av reservatets naturinformation eller i med investeringar för campingområdet.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Förslaget till naturreservat medför kostnader för förvaltning av naturreservatet. Då området redan idag förvaltas av Södertälje kommun väntas inte förslaget i sig påverka förvaltningskostnaderna för området. Förvaltningskostnaderna kan dock öka på grund av parallella utvecklings- och investeringsprojekt inom Farstanäsområdet samt om besöksstrycket till området ökar.

Ekonomiska konsekvenser för miljönämnden:

Det nya förslaget till naturreservat bedöms inte medföra ökade kostnader för förvaltning jämfört med idag. Området förvaltas redan av kommunen. Förvaltningskostnaderna kan förändras om nya initiativ till utveckling beslutas i området eller om exempelvis besöksstrycket i området ökar.

Ekonomiska konsekvenser för miljönämnden

Förslaget till naturreservatsbeslut innebär inga ytterligare kostnader för miljönämnden då förvaltningen av naturreservatet redan ligger hos miljönämnden. Miljökontoret har redan utfört mycket av de initiala upprustningar för naturvård och friluftsliv som reservatet var i behov av såsom upprustning av friluftsanläggningar, skyltning och restaurering av hagmarker och jätteträdsmiljöer. Denna restaurering har varit möjlig genom prioriteringar i budget samt med tillskott från LONA-bidrag. Förslaget till skötselplan innebär inga större förändringar av förvaltningen jämfört med idag. Förvaltningskostnaden kan förväntas öka över tid om antalet besökare till området ökar eller om betesdrift införs i fler områden.

Förvaltningen finansieras med befintliga driftanslag för naturvård inom miljönämndens budget.

När kommunen inrättar naturreservatet så inträder ansvar för prövning och tillsyn enligt reservatets föreskrifter för miljönämnden. Tillsynen finansieras genom personalresurs på miljökontoret (kommunekolog) samt eventuella avgifter kopplade till tillsyn och prövning/dispenser.

De föreslagna föreskrifterna innebär att skogsbruk i området inskränks juridiskt, vilket kan ses som en indirekt kostnad i form av förlust av framtida virkesintäkter. Det innebär dock inga förändrade kostnader för kommunens markförvaltning jämfört med dagsläget, eftersom miljönämnden redan 2016 antog förslag till skötselplan med inriktning på naturvårdande skötsel. Anslag för värdeminskning kan sökas från statliga medel via länsstyrelsen och ersättning beräknas från den pågående markanvändningen (skogsbruk). Ersättning kan erhållas med max 50% av värdeminskningen.

Ekonomiska konsekvenser för Tekniska nämnden

Ansvar för arrenden, Farsta gård med byggnader, campingområde och badplats, förändras inte med beslutet. Skötsel för områdena kan avtalas i arrenden. Intäkterna från arrenden bestäms av utformningen på avtalen och styrs inte av reservatsförslaget.

Förslaget innebär att utbyggnad av Farstanäs camping tillåts inom vissa ramar inom de föreslagna zonerna 2 och 3 enligt beslutskarta. Förslaget innehåller inga krav på utbyggnad, men är avsett att underlätta investeringar genom att tydliggöra under vilka villkor som byggnader kan uppföras. Föreskrifterna har harmoniserats med kommande detaljplan för Farstanäs camping. Investeringar och drift för camping, VA, vägar, badplats m.m. fattas i separata beslut.

Ekonomiska konsekvenser för Järna kommunfullmäktige

Bygglovsprövning och tillsyn av efterlevnad av bygglov styrs i första hand av detaljplanen och PBL, i andra hand av reservatets föreskrifter som anger vilka restriktioner som gäller avseende byggande i området. För kommunens tillsyn och prövning enligt PBL finns av kommunfullmäktige antagen taxa.

Helena Götherfors

Kontorschef

Karl-Axel Reimer

Enhetschef

Beslutet skickas till

Kommunala nämnder och kommundelsnämnder

Telge nät

Länsstyrelsen

Havs- och vattenmyndigheten

Trafikverket

Sjöfartsverket

Skogsstyrelsen

Jordbruksverket

Markägare och innehavare av särskild rätt (sakägare enligt 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m)

Förslaget kommer även att publiceras på kommunens hemsida.